

KONTRA FERENC
A leándervirág illata

Hallottam mögöttem a hangfoszlányokat, és ha jobban odafigyeltem, jóformán a teljes mondatokat is. Olyasmi volt ez, mint amikor a lámpánál várunk a gyalogátkelő előtt, mellettünk beszélgetnek, nem hallgatózunk, mégis eljut a tudatunkig, hogy mellettünk miről beszélgetnek. Még sosem töprengtem rajta, tapintatlanság-e, ha még érdekel is. Legtöbbször persze nem is szeretném hallani. De most asztalhoz és székhez kötve kénytelen vagyok minden vacsoránál ugyanannak a folytatásos hangjátéknak a részleteit hallgatni. Csak a hangokból vettem ki először, hogy egy háromtagú család ül mögöttem. Az apa rövidebb-hosszabb monológjai követték egymást; csendesen ugyan, de minden szót hangsúlyozva beszélt a fiához, kioktatva, hosszasan fejtegetve a hálátlanságot, amiért nem teljesíti a kötelességét, lusta, rendetlen, hálátlan, sokat költ. Tartalmazta mindazt, ami év közben kimaradt, amire a hétköznapiakban nem jutott idő. Most van ideje az apának is arra, hogy összegezze, milyennek látja fia jövőjét. Valahogy így kezdődik a magyar irodalom egyik leghíresebb novellája is, amelynek tudatalatti vonulata odáig fajul, hogy az apa addig dobálja a fiát a vízbe, míg bele nem fullad.

A fiú hangja halk volt, távolabb is ült, alig érttem belőle valamit. A szállodavendégeknek több mint a fele német volt. Talán maga a milió is közel állt hozzájuk, az archaizáló berendezés az első világháború előtti évtizedeket idézte. A drapériák, a frissen vágott fehér liliommal teli, aranyzománcos vázák. Ehhez igazodott a pincérek fehér, poroszosan archaizáló egyenruhája, sújtásos díszítéssel, rangjelzést imitáló vállpántokkal. Ha voltak is mobilok, a zsebekben maradtak, nem csörögtek, senki sem telefonált.

A szállodának saját úszómedencéje és tengerparti strandja volt, oldalt píneafenyőekkel, fapadokkal a sétány mentén. Azért volt szimpatikus ez a hely, mert voltak ugyan néhányan, akiken fülhallgató lógott, de szinte mindenkinél újságot és könyvet láttam. A kíváncsiságomat alig tudtam palástolni, nézegettem a törülközőkön hagyott köteteket, mit olvasnak manapság. Szemben a dán családfő kezében Umberto Eco *Baudolinóját* láttam, de akad itt Michael Houellebecq eredetiben és hollandul is. Nekem mindig az volt

a mérvadó, mit olvasnak a strandon. Erről beszélt Truman Capote is, amikor azt mondta, hogy majd akkor hiszi el, hogy író lett, ha benzinkutakon árulják a könyvét, olcsó papírkötésben.

És persze éppen az olasz tengerpart volt mágikus hatással számos íróra Hemingwaytól Márai Sándorig. Cholnoki László az ős-szomorúság elméletét vezette le a leándervirág illatából. Én pedig megint nyestem egy hajtást az egyik bokorról, mert csak a tengeri leánderek ilyen illatosak, otthon már van különböző fajtákból egy kis mediterrán kertem, csak télen ne kellene becipelni őket a pincébe.

Az olaszok a pincérel beszélgetnek, aki az udvari pultról kihozza az üdítőt, és leteszi a napernyő alá a kis asztalkára. A hazaiak a legjobb vendégek, nem fukarkodnak, rendelnek szépen. Azért nyaralnak szívesen otthon, mert az olaszok jó vendéglátók, jól érzi magát az ember közöttük. Nem éppen szalonképes leírni ilyen általánosításokat, de nem mentegetőzőm miatta, mert ilyenek a tapasztalataim. Minden élmény kondicionálódik. Egymásra rakódnak a jók és a rosszak is, és mindig húz valamerre a mérleg, hogy hova menjen az ember, és hova ne. Ha azt tapasztalta, hogy teljesen reménytelen helyzetekből is kisegítik, azok közé szívesen megy újra.

Gyerekkorom nyarait az Adria túlsópartján töltöttem, apám történelemtanár volt, minden fontosabb nevezetességet megmutatott, hiszen ott voltunk otthon, sosem nyaraltunk kétszer ugyanott, úgyhogy korán megismertem a különbségeket is az egyes partszakaszok közt. Voltak elgondolkodtatóbb, intellektuálisabb részek, másutt a vadság és a pöreség volt érdekesebb. Azóta nem a tenger változott meg.

Mivel a szabadságom kellős közepére esik a Vihar hadművelet évfordulója, ezért lemondtam arról, hogy ebben az időszakban akár csak átutazzam. Az imént még azért mentegetőztem, mert általánosítok. Bármenyire is tiltakozol ellene, téged is besorolnak: ha szerb rendszámú kocsival közlekedsz, akkor ezzel azonosítanak. Pedig én megpróbáltam a lehetetlent, hiába tűnt fel, hogy a tenger felé elvélve látok szerb kocsit, nyilván oka van, nyilván csupán néhány kirívó eset történt, amikor autókat lökdöstek a tengerbe, de rájöttem, hogy nem véletlenül posztoltak szimbólumokkal lesprézett, ürülékkel leöntött és összekarcolt kocsikat. Két alkalommal tapasztaltam, hogy a nemzeti ünnep vandál nacionalista fiesztává vidámodik alkonyatra, amelynek a szerb kocsik lettek az áldozatai. Kit érdekel ott, hogy te csak Trogir várát akartad

látni? Még ha gyanútlanul kelsz is útra, hogy veled ez nem történhet meg, azért ott marad a görcs a torkodban, hogy reggelre csak a gumiját szűrják ki, vagy a szélvédőjét is benyomják az autódnak. Egy balul sikerült nyaralás emléke pedig mélyebb nyomot hagy, mint a kocsin okozott kár. A megcsonkított gépkocsik látványa senkinek sem kellemes, tüskét hagyott a nyugati országokból érkező nyaralók körében is, értetlenül nézték, mert náluk nem szokás szállóvendégekkel ilyesmit művelni. Ha a norvég, a dán és a holland minősítő oldalakra kattintunk, nem is ajánlják. Ezekből az országokból elvéve érkeznek már a horvát tengerpartra. A másik negatívum a horvátok modortalansága, amit szintén sok hozzászólásban olvashatunk, össze lehet hasonlítani a túlsó part természetes vendégszeretetével.

Ezért váltottam útvonalat. Magyarország felé megyek a tengerre. Ha valakinek elmesélem, azon szörnyülködik, hogy ez mennyivel hosszabb út. Elvileg három órával. Gyakorlatilag viszont nincsenek benne az időtényezőben a horvát és a szlovén útdíjak, határátkelők és forgalmi bonyodalmak. Nekem jobban tetszik a Zala menti nyugalom az autópályák folyamatos haddelhaddja közé iktatva. Heiligenkreuz előtt az egykori határátkelőnél menekültek ültek egy hosszú padon.

Egy kis pihenés következett az Alpokban, hazafelé majd itt állok meg egy karton tartós alpesi tejért és Grüner Veltlinerért. A hegyoldalak gondozott friss füfelülete és egy séta a Wörthi-tó partján oldja az út monotóniáját. Aztán megállni Villachban, egy éjszakát tölteni a Hotel Postban, Rudolf szobájában. Mindenki a saját megszállottságaihoz ragaszkodik. Errefelé senkit nem érdekel a kocsim rendszámtáblája. A velencei autópályán pedig már az első Autogrillnél megtörténik a hangulatváltás: ebben a nyelvi tarkaságban csalhatatlanul érződik, hogy kikapcsolódnival vágyik mindenki, és kiengedni magából a görcsöket. Ráadásul az olasz szállodákban van valami megnyugtató hagyományosság, minden ott van, ahol lennie kell. Talán csak az ágyazás stílusát nem tudom megszokni, a matracsarkokba túrt takarót, amitől úgy érzem magam, mint egy borítékban. Szerintem minden turistának az első dolga, hogy kihúzgálja, és onnantól már úgy takarózik, ahogyan otthon szokott.

Ebben a szállodában is az előrendelés a szokás, a reggelinél választja ki a vendég az étlapról, mit szeretne vacsorázni. Az olasz mellett ennek a szállodának a német a másik nyelve, vannak persze olyanok is, ahol az angol, és ez olyan természetességgel ala-

kul ki, hogy nem okoz zavart. Ettől még bárki bármelyik nyelven megszólalhat, és olyan sincs, hogy valakit ne értenének meg, senkit nem hagynak ott megoldatlanul, még az utcán sem.

Kicsit késve érkezik a német család, akiket az étteremben hallottam. Mi más lenne a családfő kezében, mint az FAZ aznapi száma, lehet venni az újságosnál. A fiú is a napozóágyra teríti szalamandrás törölközőjét. Nehéz lenne elképzelni, amint az apja a vízbe hajigálja, amíg bele nem fullad, esetleg fordítva történhetne. Jövőre már aligha a szüleivel nyaral. Lehet, hogy nem felel meg az apja elvárásainak, de az meglátszik rajta, hogy az idejét valamelyik sportpályán mútatja. Most sem vesztegeti sokáig az idejét, ledobja a pólóját, és indul a part felé.

Az anyja még vár, színes magazint olvas fent, az erkélyen. Aztán leteszi az asztalra, és hosszasan néz a horizont felé. Ez a másik ok, amiért tetszik ez a hely. Az erkélyről nem áll a kilátás útjába semmi, se sziklák, se hegyek. A fák fölött kéklik a tenger félkör alakú horizontja. Ahogyan az általános iskolában tanították, amiről egy gyerek is tudhatja, csalhatatlan bizonyítéka annak, hogy bolygónk gömb alakú, és ha jön egy vitorlás, akkor először az árboc csúcsa tűnik fel, majd a hajótest. Erről a látványról sosem lehet leszokni. Erről jutott eszembe, hogy nem sokkal korábban az egyik budapesti romkocsmában arról beszélgettünk, ki hova utazik. Egyik barátom Kréta szigetét említette, úgy tervezi, hogy ott majd három hét alatt lefordít egy regényt. És azért mész oda, hogy fordíts, kérdezett vissza az egyik asztaltársunk, aki verseket publikál. Lehet, hogy nem is volt ennek a kérdésnek dehonesztáló éle, mégis azt hallottam ki belőle, hogy nyaraláskor inkább szörfözni kell, vagy talán csak a költők ihlető magassága mérhető a tenger messzi horizontjával, egy fordítónak ugyan mihez kellene hasonló ihlet. És talán ugyanígy értette a kérdést az is, akihez címezték, mert azt válaszolta, hogy fordítás közben szívesebben tekint ki a tengerre, mit otthon a diófára.

Egy másik napernyő alatt a térképet nézegetik. Hiába a táblagép és a GPS, valahogy ez sem ment ki a divatból. Legtöbben kitérőt tesznek Toscana felé, ezen a hatalmas térképen sorra fel vannak tüntetve a chiantis pincék. Aki Olaszországban nyaral, biztosan belevesz még valamit az útitervbe. Ha már Rimi-niben van, akkor a Monte Titanóra épült San Marinót. Itt van repülőtér is, azért van annyi orosz és amerikai. Érdekes ennyire különböző embereket egymás

mellett látni. Az egyikre a lazaság a jellemző, és nagy valószínűséggel hord olyasmit a ruháján, amely csalhatatlanul elárulja, honnan jött, legharsányabb esetben felirat formájában a pólóján. Míg a másikra a zárkózottság a jellemző, ilyen fegyelmezetten rántottát reggelizni még sosem láttam.

Mögöttem a házaspár beszélgetését hallom megint, a fiú hangját nem. Nem jött vacsorázni. Ha csúcs-szezon is van, valahogy mindig összefut az ember a tömegben szállodavendégekkel, mint valami ked-

ves ismerősökkel, még ha nem is köszöngetünk egymásnak, konstatáljuk a találkozást. Az esti séták nyüzsgő sodrása a sátras esti éttermek felé visz. Feltűnik a német fiú szögletes arca az egyik asztalnál, aki kihagyta a vacsorát, pontosabban a szüleit hagyta ki, mert egy lánnyal pizzát eszik, magas pohárban dúsan habzó sörrel. És nagyon úgy tűnik, hogy inkább hasonlítható ő egy másik nyaralásos novella-hőshöz, Marióhoz, aki a nyílt színen agyonlövi a gonosz varázslót.

DARÁNYI SÁNDOR

Már várva-várnak

*A jövővel kölcsönhatásban,
nem kiszolgáltatva neki,
mi, érző tárgyak; holtra váltan
a múltat újrakezdeni,*

*ez lesz a dolgunk: rózságnak,
hinni a tetvek-nélkülit,
míg létrejön. Már várva-várnak –
foszlik rólunk a Most s az Itt.*

Lassan

*Fekete vizen rőt levél –
a vágyott mindig többet ér.
Vállára veszi hangulat,
úgy úszik el, hogy itt marad.*

*Kénsárga érmek a folyón.
Hajócska ez csak, nem hajóm;
kocsánya mentén kikelet,
lassan forog, lassan szeret.*

Talán csak így

*Ennek talán csak így kell lennie.
Se felelős, se változtatható.
Ha kínos-elviselhetetlen is,
csupa muszájból összeáll a jó.*

*De te már a jövőbe menekülsz,
míg én a múltat feltartóztatom?
A kép megállít. Más itt kezdi el,
én eddig tartok. Véget ér a nyom.*